

Slikovnica kao poticaj za razvoj rječnika

Krajpl, Matea

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:409367>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-25**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

UČITELJSKI FAKULTET

ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Matea Krajpl

SLIKOVNICA KAO POTICAJ ZA RAZVOJ RJEČNIKA

Završni rad

Petrinja, rujan 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(Petrinja)

Matea Krajpl

SLIKOVNICA KAO POTICAJ ZA RAZVOJ RJEČNIKA

Završni rad

Mentor: dr. sc. Katarina Aladrović Slovaček

Petrinja, rujan 2023.

Zahvala

Ovim putem se želim zahvaliti svojoj mentorici na trudu, razumijevanju i pomoći tijekom pisanja ovoga rada. Hvala Vam što ste uvijek našli vremena za sva moja pitanja. Hvala mojim kolegicama, posebno mojim „tajnim agentima“ za svu pomoć, jer bez njih ne bih bila tu gdje sam danas. Najveća zahvala mojoj obitelji koji su uvijek vjerovali u mene.

Sadržaj

UVOD	1
1. O slikovnici	4
1.1. <i>Vrste slikovnica</i>	6
1.2. <i>Funkcije slikovnice u procesu odgoja i obrazovanja</i>	9
2. Slikovnica kao poticaj za razvoj govora kod djece vrtićke i predškolske dobi	11
2.1. <i>Uloga odgojitelja u procesu čitanja</i>	12
2.2. <i>Važnost poticajnog okruženja</i>	14
2.3. <i>Slikovnica u aktivnosti</i>	15
3. Razvoj govora	16
4. Istraživanje	18
4.1. <i>Opis uzorka i načina provedbe istraživanja</i>	18
4.2. <i>Opis instrumenta istraživanja</i>	20
4.3. <i>Cilj i problemi istraživanja</i>	20
4.4. <i>Rezultat istraživanja</i>	20
ZAKLJUČAK	25
LITERATURA	26

SAŽETAK

Slikovnica je prva knjiga u životu djeteta i stoga ima neprocjenjivu vrijednost. Važna je za dijete u poticanju njegovog govornog i komunikacijskog, spoznajnog, socijalnog i emocionalnog razvoja. U prvom dijelu rada teoretski se obrađuje slikovnica, njene vrste i funkcija u procesu odgoja i obrazovanja. Nadalje u radu razmatramo slikovnicu kao jedan od poticaja za razvoj govora djece vrtičke i predškolske dobi, ulogu odgojitelja u procesu čitanja te važnost poticajnog okruženja na cjelokupni razvoj djeteta. Okosnica ovog rada je razvoj govora kod djeteta i slikovnica u aktivnosti, tj. slikovnica kao poticaj za razvoj govora i bogaćenje rječnika. Drugi dio rada predstavlja istraživanje koje je provedeno u DV *Didi*, u ožujku 2023. godine, u predškolskoj skupini, gdje je dob djece od 5 do 7 godina. Istraživali smo tri najčešće čitane slikovnice (*Crvenkapica*, *Ježeva kućica*, *Zlatne basne 2*) u pedagoškoj godini 2022./2023., koje su služile kao poticaj za razvoj rječnika kod djece. Cilj istraživanja bio je ispitati leksička obilježja triju najčešće čitanih slikovnica u pedagoškoj godini 2022./2023., ispitati leksičku raznolikost i leksičku gustoću odabranih slikovnica te ispitati razlikuju li se značajno po leksičkim obilježjima odabrane slikovnice. Rezultati istraživanja pokazuju da slikovnica *Zlatne basne* sadrži gotovo trostruko više riječi od slikovnice *Crvenkapica* te skoro dvostruko više od *Ježeve kućice*. Osim duljine slikovnice, analizom smo utvrdili da je slikovnica *Ježeva kućica* leksički najzahtjevnija dok leksička gustoća kod svih slikovnica je približno slična. Analizom smo utvrdili deset najčešćih riječi u svakoj slikovnici kao i deset najčešćih pridjeva, glagola i imenica iz navedenih slikovnica, a podatke smo prikazali u tablicama.

Ključne riječi: *slikovnica, dijete, odgojitelj, čitanje, poticajno okruženje, razvoj govora.*

ABSTRACT

A picture book is the first book in a child's life and therefore has an inestimable value. It is important for the child in stimulating his speech and communication, cognitive, social and emotional development. In the first part of the paper, the picture book, its types and functions in the process of upbringing and education are theoretically treated. Furthermore, in the paper, we consider the picture book as one of the incentives for the speech development of kindergarten and preschool children, the role of educators in the reading process, and the importance of a stimulating environment for the overall development of the child. The backbone of this work is the development of children's speech and picture books in activities, i.e. picture books as an incentive for speech development and vocabulary enrichment. The second part of the paper presents the research that was carried out in DV Didi, in March 2023, in the preschool group, where the children are 5 to 7 years old. We researched the three most frequently read picture books (Little Red Riding Hood, Little Red Riding Hood, Golden Tales 2) in the 2022/2023 pedagogical year, which served as an incentive for children's vocabulary development. The goal of the research was to examine the lexical characteristics of the three most frequently read picture books in the pedagogic year 2022/2023, to examine the lexical diversity and lexical density of the selected picture books, and to examine whether they differ significantly in terms of the lexical characteristics of the selected picture books. The research results show that the Golden Fables picture book contains almost three times more words than the Red Riding Hood picture book and almost twice as many as the Hedgehog's House. In addition to the length of the picture book, we determined through analysis that the picture book Hedgehog's House is the most lexically demanding, while the lexical density of all picture books is approximately similar. Through analysis, we determined the ten most common words in each picture book as well as the ten most common adjectives, verbs and nouns from the said picture books, and we presented the data in tables.

Keywords: *picture book, child, educator, reading, stimulating environment, speech development.*

UVOD

Kao pojedincu izuzetno nam je važno da se možemo govorno izraziti. Na taj način komuniciramo s ljudima iz svoje neposredne okoline, ostvarujemo socijalne kontakte, izražavamo sebe i svoje emocije, itd. Poznato je da razvoj govora započinje od najranije dobi, stoga je za dijete važno da od najranije dobi bude okruženo ugodnim glasovima, da ima dobre govorne uzore te da odrasta u poticajnoj okolini. Djeci su potrebni stalni poticaji, a slikovnica može biti jedan od poticaja za razvoj dječjeg govora, s obzirom na to da je slikovnica, prema raznim autorima (Martinović i Stričević, 2011; Kos-Paliska, 1997) prva knjiga s kojom dijete dolazi u doticaj. Ona mnoštvom ilustracija koje su ugodnih boja i popratnim tekstom prilagođenom dječjoj dobi plijeni pažnju djece te na taj način otvara vrata njihove mašte, potiče interes za knjigu; ilustraciju i tekst, bogati rječnik, a u konačnici sve to potiče dijete na govoreno izražavanje. Slikovnica u odgoju i obrazovanju ima važnu funkciju, a možemo reći i da je njena važnost neupitna. Ona dijete uvodi u svijet dječje književnosti, ali i književnosti uopće, približava djetetu govor i pisanu riječ, a ilustracijama im otvara vrata likovne umjetnosti, ali i njihove mašte. Pomaže im o otkrivanju svijeta koji ih okružuje, pruža im potrebne informacije koje djeca zatim uče, potiče dječji razvoj u socijalnom, emocionalnom i govornom smislu, proširuje spoznaju i pomaže pri stjecanju raznih iskustva i najbitnije, pruža im zabavu i mogućnost igre, a na taj način djeca najbolje i najviše nauče. Od najranije dobi dijete je okruženo govorom i pisanom riječju te je zbog toga sasvim normalno da djeca pokazuju interes za govornu i pisanu komunikaciju.

1. O slikovnici

Slikovnica pripada dječjoj književnosti, a dječja književnost je prema Crnković i Težak (2002) definirana kao književnost namijenjena djeci. Autori ističu da knjige koje pripadaju dječjoj književnosti odgovaraju dječjoj dobi i dječjim interesima, a i po tematici su namijenjene upravo djeci (Crnković i Težak, 2002). Za dječju književnost možemo reći da je „umjetnost riječi koja izražava specifično, dječje viđenje svijeta“ (Tromba, 2021: 2).

Crnković i Težak (2002) ističu da knjigu za djecu možemo prepoznati po tri obilježja. Na prvom mjestu knjiga treba biti napisana od strane dječjeg pisca te je potrebno da je pisac knjigu namijenio upravo djeci. Na drugom mjestu smatra Crnković i Težak (2002) nalazi se da je knjigu izdao nakladnik za djecu, a na trećem da se knjiga nalazi u knjižnici na mjestu koje je namijenjeno i dostupno djeci.

Martinović i Stričević (2011) ističu kako knjiga ima važnu funkciju u životu svake osobe te da je njena vrijednost neupitna samim time što pridonosi razvoju pismenosti pojedinca. Odrasle osobe dužne su pridonositi razvoju pismenost kod djeteta, a odlična pomoć u tome je upravo slikovnica, koju Martinović i Stričević (2011) smatraju kao „najbogatiji izvor pisane riječi s kojim se dijete može susresti u ranom djetinjstvu“ (Martinović i Stričević, 2011: 39). Navedeni autori ističu da je slikovnica prvi materijal za čitanje s kojim djeca dolaze u neposredni kontakt. To potvrđuju i Diklić i sur. (1996) nazivajući slikovnicu prvom dječjom knjigom. Ističu kako je u životu djeteta posebno važno sve ono što je prvo, a u ovom slučaju je to slikovnica.

Berislav Majhut u traganju za prvom sačuvanom hrvatskom slikovnicom ističe da se radi o slikovnici „Domaće životinje“ iz 1885. godine (Majhut, 2013: 20). To potvrđuju i Hameršak i Zima (2015) svrstavajući „Domaće životinje“ u najstariju slikovnicu koja je sačuvana u Hrvatskoj. Autor slikovnice je Josip Milaković, a slikovnica je objavljena od strane Albrechta i Fiedlera. Ilustracije pripadaju Heinrichu Leutemannu koji je na realističan način ilustrirao domaće životinje. Kada govorimo o prvoj hrvatskoj kompletnoj slikovnici Batinić i Majhut (2001) ističu da se radi o slikovnici „Dječja čitanka o zdravlju“, ilustratora Vladimira Kirina, dok Hameršak i Zima (2015) navode kako se radi o najstarijoj dostupnoj hrvatskoj slikovnici u užem smislu te riječi.

Crnković i Težak (2002) definiraju slikovnicu kao „par excellence“, u prijevodu, autori žele reći da je slikovnica savršena i kao takva je namijenjena djeci. Navedeni autori smatraju da kvalitetna slikovnica treba imati mnoštvo slika, ali treba sadržavati i pomno odabran tekst

blizak djetetovim interesima i primjeren dječjoj dobi. Slikovnica djetetu služi kako bi iz nje mogao učiti predmete, boje, brojeve i slova. Služi kao poticatelj razvoja mašte i kreativnosti te kao poticaj za razvoj govora i samostalno govoreno izražavanje (Crnković i Težak, 2002).

U slikovnici je najviše istaknuta slika, jer upravo slika prenosi najvažniju misao. Slikovnica svojom slikom i ugodnim bojama, izgledom i sadržajem privlači dječju pažnju, a samim time pomaže djetetu u otkrivanju svijeta koji ga okružuje. Nadalje, potiče dijete da se govorno izrazi, da upotrebljava maštu, a u trenucima dok dijete sluša i razgovara s odraslom osobom o viđenom na slikama, ono u biti bogati svoj rječnik, proširuje vokabular i razvija govor u punom smislu te riječi. Dijete najranije dobi prije će primijetiti sliku nego govor te je stoga potrebno djetetu pokazivati slike, ali i čitati kako bi dijete razvijalo sluh, pažnju, maštu, jezik i govor, kako bi spoznalo emocije i razvilo određene estetske stavove o pisanim materijalima (Crnković i Težak, 2002).

Kos-Paliska (1997: 89) definira slikovnicu kao „prvo likovno-literarno djelo s kojim se dijete susreće i doživljava svim osjetilima“. S obzirom na to da je slikovnica prvo djelo u dječjim rukama, djelo treba biti kvalitetno, primjereno dječjem uzrastu, mora imati primjeren tekst, kvalitetne ilustracije i pomno izabrane slogove navodi Javor (1997). Iz navedenog možemo zaključiti da je potrebno pomno odabrati kvalitetnu slikovnicu, a tek zatim ju dati djetetu u ruke.

Hlevnjak (2000) ističe da je slikovnica satkana od malih slika koje nazivamo ilustracije. Ilustracija u slikovnici je interpretacija napisanog teksta, a kako će tekst biti interpretiran ovisi od pojedinca (ilustratora) koji tekst čita. Ilustracija pojačava doživljaj napisanog teksta, ali ostavlja i dovoljno mjesta čitatelju da sam zamišlja ono napisano. S obzirom na navedeno, možemo reći kako bi slikovnica trebala biti sinergija slikara i pisca. S druge strane Crnković i Težak (2002) navode da je to slučaj u ilustriranoj knjizi, a u slikovnici se ilustracija ne smatra ilustriranjem teksta. U slikovnici ilustracija obogaćuje tekst, nadopunjuje ga i daje mu konačni smisao, finalnu nit koja slikovnicu čini slikovnicom. Majhut (2014) smatra da slikovnicu ne možemo shvatiti samo čitajući tekst, dok ilustriranu knjigu možemo razumjeti i bez ilustracije, a u prilog tome dodaje da se ilustrirana knjiga čita, a slikovnica čita i gleda. Ako se osvrnemo na prethodnu rečenicu, jasno je da dijete rane dobi još ne može samostalno čitati i za to mu potrebna odrasla osoba, koja će mu približiti slikovnicu i otvoriti svijet mašte te mu pomoći da otkrije ono što leži skriveno.

Tracy Marchini (2011) navodi čimbenike po kojima možemo zaključiti je li neka slikovnica uspješna. Uspješnom slikovnicom smatra onu koja ima kvalitetne djeci prilagođene ilustracije, likove koji su snažni i bude kod djeteta različite emocije, potiču dijete na zabavu i igru, sadrže rиму, ponavljanja koja pružaju predvidljivost, a radnja je zanimljiva, rječnik bogat i budi kod čitatelj želju za ponovnim čitanjem.

Civardi i sur. (2006) navode da dijete upoznaje svijet koji ga okružuje upravo preko slikovnice, jer mu ona pruža potporu i pomoć u prevladavanju teškoća s kojima se susreće kroz odrastanje, u biti, ona ga odgaja i priprema za odlazak u svijet, u život. Slikovnica pomaže djetetu da razvije pozitivne emocije, njeguje i razvija kvalitete koje se potrebne u daljnjem životu, kao što su povjerenje u ljude i svijet koji ga okružuje, ljubav prema svima oko sebe, potiče potrebu za pomaganjem i dijeljenjem, itd. Pomaže djetetu da razvija divergentno mišljenje, u biti da razvija maštu i kreativnost te na taj način pronade više mogućih rješenja za određeni problem. Slikovnica potiče dijete da spozna svoje osjećaje i osjećaje drugih, da shvati uzročno-posljedične odnose među stvarima, pojavama, ali i ljudima, jer svaka akcija prema ljudima iz naše okoline, u konačnici, ima i reakciju. Dijete pomoću slikovnice može ispitivati svoja stečena znanja i stavove, može ih provjeravati i mijenjati, nadograđivati ili odbacivati (Civardi i sur., 2006).

1.1. Vrste slikovnica

U slikovnicama mogu biti obrađene razne teme, a to potvrđuju Crnković i Težak (2002) kada ističu da slikovnica može biti različita po tematici, ali da uvijek svaka slikovnica ima umjetničku ili poučnu svrhu. U tome leži i njena namjena – poučavati dijete. Sukladno tome možemo reći da je namjena slikovnice da dijete pouči onome što još ne zna, ali da ujedno razvija i njeguje dječju umjetničku stranu doživljavanja likovnog i književnog sadržaja (Crnković i Težak, 2002).

Najpotpuniju klasifikaciju i podjelu slikovnice predstavljaju Majhut i Zalar (2008) koji klasificiraju slikovnicu s obzirom na „oblik, strukturu izlaganja, sadržaj, tehniku oblikovanja i sudjelovanje recipijenata“ (Majhut i Zalar, 2008; prema Višković, 2020: 11).

Kada govorimo o obliku slikovnice onda Majhut i Zalar ističu da postoji: „leporello slikovnica, pop-up slikovnica, nepoderiva slikovnica, slikovnica-igračka, multimedijalna slikovnica i elektronička slikovnica“ (Višković, 2020: 11). Leporello slikovnice (*Slika 1.*) podsjećaju na harmoniku, jer ih dijete može otvarati i zatvarati, a svaki otvoreni dio izgledao

kao jedna cjelina. Za pop-up slikovnice (*Slika 2.*) karakteristične su dvodimenzionalne i trodimenzionalne ilustracije, dok je nepoderiva slikovnica (*Slika 3.*) izrađena od materijala koji je prikladan za djecu, jer ga dijete ne može poderati (platno ili plastika). Slikovnica koja u sebi sadrži interaktivne sadržaje naziva se slikovnica-igračka, a multimedijalna slikovnica zvučnim tekstom prati ilustraciju. U elektroničkim slikovnicama nalazimo spoj moderne tehnologije, ali također i klasični sadržaj slikovnice – tekst i ilustraciju (Višković, 2020: 11).

Slika 1. Leporello slikovnica.

Izvor: <https://storeparis.perrotin.com/products/izumi-kato-visible-leporello-special-edition-boy-1>

Slika 2. Pop-up slikovnica.

Izvor: https://www.kupindo.com/Slikovnice/62724069_Zlatokosa-i-tri-medvedica-POP-UP-slikovnica-YU

Slika 3. Nepoderiva slikovnica.

Izvor: <https://www.aukcije.hr/prodaja/Sve-za-djecu/Djecje-igracke/Ostalo/748/oglas/BUMBA-moja-prva-slikovnica/5170104>

Kada govorimo o klasifikaciji slikovnice s obzirom na njenu strukturu izlaganja onda Crnković i Težak (2002) govore o tematskim slikovnicama u kojima je prikazan svakodnevni život djeteta, sve ono s čime se dijete susreće; obitelj, životinje, boje, zdravlje i higijena, itd. Tematske slikovnice navedeni autori dijele na slikovnice koje djetetu daju određenu informaciju, poučavaju ga nečemu te na slikovnice koje imaju umjetničku svrhu u životu djeteta. Ističu narativne slikovnice u kojima je pripovjedač i narator, a takva slikovnica u sebi može sadržavati puno kraćih priča ili jednu dugu koja se proteže kroz cijeli tekst. Kada govorimo o narativnim slikovnicama, onda možemo reći da se najčešće radi o bajkama koje su prerađene u slikovnicu (Crnković i Težak, 2002). Majhut i Zalar se slažu s činjenicom da sadržaj slikovnice može biti bilo koja tema o kojoj je moguće pisati. Navode da postoji mnoštvo tema za pisanje i ilustriranje slikovnica, a neke od najčešćih su svakodnevni život i sve ono s čime je dijete u bliskom kontaktu (Višković, 2020: 11).

Nimčević (2021: 25) piše da kada govorimo o strukturi sadržaja određene slikovnice onda ih dijelimo na „spoznajne, problemske i terapijske“. U spoznajnim slikovnicama spoznajemo sve ono što nam je važno, spoznajemo kako vrijeme teče (učimo na sat), učimo o prostornim odnosima, suprotnostima, itd. Kada govorimo o problemskim slikovnicama možemo reći da se u njima nalaze svi problemi s kojima se dijete može susresti tijekom odrastanja, a upravo kroz sadržaj slikovnice će dijete lakše prijeći preko teškoća koje donosi život. Terapijske slikovnice pomažu djetetu da se suoči s određenom traumom i pružaju mu potporu u osvješćivanju, izgradnji i prepoznavanju emocija. (Nimčević, 2021).

Bitno je ne zanemariti likovnu komponentu slikovnice, jer bez slike nema ni slikovnice. Nimčević (2021) navodi da slikovnice mogu biti podijeljene „s obzirom na likovnu tehniku“, a to znači da možemo imati fotografsku, lutkarsku i strip slikovnicu, slikovnicu koja je načinjena od dječjih likovnih uradaka (*Slika 4.*), itd. (Nimčević, 2021: 26).

Slika 4. Slikovnica načinjena od dječjih radova.

Izvor: <https://www.mojarijeka.hr/djeca-iz-djecjeg-vrtica-pcelice-izradila-vlastitu-slikovnicu/>

Majhut i Zalar (2008) slikovnicu dijele i prema „odnosu na sudjelovanje recipijenata“, pa tako navode da postoje slikovnice koje djeca mogu sama listati, komentirati, o njima razgovarati, u biti mogu se samostalno služiti s njima i slikovnice za čije čitanje i tumačenje je potrebna odrasla osoba, primjerice odgojitelj i „interaktivne slikovnice“ (Majhut i Zalar, 2008; prema Nimčević, 2021: 29).

1. 2. *Funkcije slikovnice u procesu odgoja i obrazovanja*

Svaka knjiga s kojom dođemo u doticaj ima svoju funkciju i svrhu. Ona nas može poučavati, informirati o onome što još ne znamo, nadopunjavati već stečena znanja, itd. Čačko (2000) ističe da slikovnica ima mnoštvo funkcija, a neke od njih su da odgaja dijete, da mu pruži zabavu, nove spoznaje i iskustva, ali da ujedno njeguje i djetetov estetski ukus te da mu prenese i nauči ga informacije koje su mu potrebne o svijetu koji ga okružuje. Nadalje autor ističe šest temeljnih funkcija slikovnice: informacijsko-odgojnu, spoznajnu, iskustvenu, estetsku, zabavnu i govorno-jezičnu. Nadalje, prema Čačko (2000) dijete u slikovnici pronalazi odgovore na mnoga svoja pitanja te rješenja za mnoge probleme s kojima se susreće u od svoje najranije dobi. Uz pomoć slikovnice dijete će naučiti o stvarima oko sebe, o odnosima među stvarima, ljudima i pojavama, a sve to potaknut će razvoj vlastitog mišljenja. Opisano predstavlja slikovnicu kao izvor informacija i kao pomagača u odgoju. Kada govorimo o razvoju spoznaje onda možemo reći da slikovnica pomaže djetetu da uspoređi svoja prethodna znanja s novim stečenim. Na taj način dijete provjerava stečena iskustva i znanja, mijenja ih, odbacuje ili nadograđuje. Slikovnica kroz iskustvenu funkciju predstavlja pomoć pri razmjeni iskustva između odrasle osobe i djeteta. Na taj način dijete može uspoređivati svoja iskustva s iskustvima odrasle osobe, a ujedno će steći i nova. Estetska funkcija slikovnice leži u razvoju osjećaja za lijepo, jer će dijete prije izabrati slikovnicu koja mu je lijepa i privlačna, a s time se njeguje i razvija dječji estetski ukus koji će mu biti potreban u svim kasnijim područjima života. Funkcija koja govori o zabavi, znači upravo to – zabavu. Slikovnica djetetu treba biti zabavna jer će samo na taj način dijete željeti nastaviti čitati. Slikovnica koja ne uspije u djetetu probuditi osjećaj zabave postat će mu dosadna te će dijete gubiti volju za čitanjem (Čačko, 2000).

Govorna i jezična funkcija slikovnice ostvaruje se onda kada dijete razumije tekst, a razumjet će ga ukoliko je prilagođen njegovoj dobi. Pročitani tekst koji dijete razumije potaknut će ga na rasprave s odraslim osobama, a prilikom rasprava koristit će nove riječi koje je naučilo u slikovnici, dok je čitanjem, slušanjem i gledanjem ilustracija bogatilo svoj rječnik. Slika u

slikovnici potiče dječji govor, jer objašnjava djetetu radnju i prije nego što zna govoriti ili čitati putem likovnih simbola (Martinović i Stričević, 2011).

Prema Petrović-Sočo (1997: 9) „slika je vizualni medij, vanjsko ikoničko sredstvo, znak koji govori sam za sebe“. Navedena autorica provela je akcijsko istraživanje u knjizi „Dijete, odgajatelj i slikovnica“ u kojoj ističe da dijete uči govor upravo onda dok govori, u komunikaciji i interakciji s odraslim osobama, roditeljima, odgojiteljima tj. u komunikaciji s ljudima s kojima je prethodno ostvarilo socio-emocionalnu vezu. Ističe kako takva vrsta komunikacije i interakcije ne može biti zamijenjena. Odrasla osoba može osmisliti mnoštvo zajedničkih aktivnosti u kojima će pratiti i poticati dječji govor, a dijete prilikom tih aktivnosti usvaja i postupno nadograđuje, razvija i unaprjeđuje svoja prethodna znanja i vještine, u prijevodu, razvija svoj govor te ga proširuje. Jedna od takvih aktivnosti je i zajedničko razgledavanje slikovnice koje odgojitelj može provoditi s djetetom ili skupinom djece (Petrović-Sočo, 1997). Sukladno navedenom možemo reći slikovnica u procesu odgoja i obrazovanja služi kao poticatelj razvoja dječjeg govora i izražavanja.

„Serija slika prilagođenih mogućnostima djece pojedine dobi (koje mogu ali i ne moraju biti tematski povezane) čini slikovnicu“ (Petrović-Sočo, 1997: 9). Funkcija slikovnice u početku je pomoć djeci u reprezentiranju već poznatih situacija, a kasnije, nakon što dijete uz pomoć odrasle osobe uspije dekodirati poruku iz „vizualnog koda“, slikovnica za djecu predstavlja „otkrivanja onoga što je u realnosti nedokučivo“ (Petrović-Sočo, 1997: 10). Iz toga proizlazi da dijete prije dekodiranja poruke mora upoznati i spoznati svijet oko sebe, akcije koje se odvijaju u njegovoj neposrednoj okolini, predmete s kojima je okruženo; što su ti predmeti, kakvi su, od čega su sačinjeni i čemu služe. Uz to potrebno je da dijete bude dovoljno mentalno (psihološki) zrelo, jer tada je sposobno stvarati mentalne slike u kojima ima mogućnost zamijeniti konkretne već viđene situacije i akcije. Dijete prvo treba upoznati predmete, njihovu svrhu i funkciju, u biti, potrebno je da bude u doticaju s određenim predmetom kako bi taj isti predmet kasnije moglo prepoznati na slici, s tim da predmet na slici treba biti što realističnije prikazan (Petrović-Sočo, 1997). Prema navedenom funkcija slikovnice je da djetetu pruži informacije koje su mu bitne da zna o predmetima s kojima se susreće u svakodnevnom životu.

„Kad jednom razgledavanje slikovnica otpočne, dijete upotrebljava sve prije stvorene vještine dijaloga, ali se u strukturiranim razmjenama angažira na nekonkretnoj temi“ (Ninio i Bruner, 1978: 5, prema Petrović-Sočo, 1997: 10).

Dijete u starosti od dvije godine već ima određena stečena znanja o predmetima i njihovim funkcijama, može ih prepoznati na slici koju vidi, jer je u dobi od dvije godine već „steklo iskustvo s vanjskim, vizualnim kodom slike, razvilo unutarnje, mentalne slike i shvatilo razliku između predmeta, njegove slike i riječi kao arbitrarnog simbola“ (Petrović-Sočo, 1997: 10). Slikovnica o kojoj razgovaraju odgojitelj i dijete ili roditelj i dijete omogućuje djetetu da slike i ono što vidi na slikama pretvori „u govorni izraz“ (Petrović-Sočo, 1997: 10).

Slikovnica je bogata slikom i tekstom te stoga ima dvije važnije uloge u procesu odgoja i obrazovanja. Ona razvija dijete u likovnom, ali i u književnom području. Bilo bi teško odgovoriti na pitanje koja od dviju funkcija je važnija, no ne treba zaboraviti da još uvijek ne postoje slikovnice bez slike, ali postoje slikovnice koje ne sadržavaju tekst. Bez obzira na navedeno, slika u slikovnici potiče dijete da se govorno izrazi, što je izuzetno važno, jer većinu komunikacije koje će dijete ostvarivati tijekom daljnjeg života i u interakciji s ljudima iz svoje okoline bit će upravo putem govornog i jezičnog izražavanja (Višković, 2020: 4-5).

Šišnović (2011) ističe da postoje mnogobrojni kriteriji kako bi se određena slikovnica smatrala „razvojno primjerenom“ (Šišnović, 2011: 8). Važno je da svi kriteriji budu usklađeni kako bi slikovnica mogla pozitivno utjecati na cjelokupni dječji razvoj. Slikovnica na prvom mjestu treba sadržajem odgovarati dobi djeteta, njegovim razvojnim mogućnostima i razini spoznaje. Treba biti u skladu s dječjim interesima, njegovim prethodnim znanjima, ali isto tako treba voditi k stvaranju novih znanja, nadograđujući prethodna. „Samo će nam dobro poznavanje djeteta omogućiti odabir slikovnice sukladno njegovim interesima i dobi“ (Šišnović, 2011: 8).

2. Slikovnica kao poticaj za razvoj govora kod djece vrtićke i predškolske dobi

Prema Kuvač Kraljević (2015) kao ljudska vrsta smatramo se društvenim bićima, a interakcija koju ostvarujemo s ljudima oko sebe preduvjet je za razvijanje sposobnosti uspješnog komuniciranja. Ljubešić i sur. (2009: 27) navode kako je komunikacija „razmjena emocionalnih i propozicijskih sadržaja između socijalnih partnera“. Dijete će biti u mogućnosti razvijati socijalne vještine ukoliko je prethodno imalo mogućnost razvijati svoje komunikacijske sposobnosti u interakciji s ljudima oko sebe (Ljubešić i sur., 2009). Kuvač Kraljević (2015) navodi kako je govor osnovni način komunikacije te ga je stoga važno na pravilan način poticati kod djece još od najranije dobi. Ilona Posokhova (2010) piše kako se kod djeteta predškolske dobi govor razvija velikom brzinom. Rječnik djeteta se naglo proširuje,

broj riječi s kojima se dijete koristi i koje razumije sve je veći, izgovor postaje pravilniji, a rečenice imaju više smisla te se u njima dijete koristi s više riječi. Posokhova (2010) smatra kako raznim logopedskim vježbama možemo potaknuti dijete da razvija svoje jezične i komunikacijske sposobnosti, dok Sizova (2010) kao najprimjereniji poticaj za razvoj komunikacijskih sposobnosti ističe bajke, jer su upravo pisani tekstovi s jednostavnim sadržajem najprikladniji za dijete. Slunjski (2008) ističe kako je izuzetno važno da se u vrtiću nalazi dobro opremljen centar početnog čitanja i pisanja, koji treba sadržavati razne književne tekstove, a posebno zanimljive za djecu bit će slikovnice, koje ne privlače djecu samo tekstem već i ilustracijom. Navedena autorica ističe kako je važno da materijali u centru budu djeci lako dostupni. Aktivnosti u centru početnog čitanja i pisanja trebaju djeci osigurati razvoj govora koji uključuje aktivno sudjelovanje i govorenje, slušanje sugovornika, čitanje, pričanje i prepričavanje priča, listanje slikovnica, pričanje priče po slikama, razne igre riječima, dramske igre, i sl. (Slunjski, 2008).

Martinović i Stričević (2011: 39) ističu kako je slikovnica „zasigurno najbogatiji izvor pisane riječi s kojom se dijete može susresti u ranom djetinjstvu“. Zalar i sur. (2009: 5) pišu kako slikovnica „razvija govor i bogati fond riječi“ te potiče dijete da se navikne „na uporabu knjige, razvija potrebu za njom“.

2. 1. *Uloga odgojitelja u procesu čitanja*

Razna istraživanja koja su do sada provedena pokazuju kako je bitna „uključenost roditelja u aktivnosti čitanja naglas djetetu već od trenutka kada se dijete rodi“, jer još od najranije dobi započinje razvoj „predčitalačkih vještina“, a razvoj istih pomoć je djetetu u daljnjem svladavanju čitanja i pisanja (Pergar, Karadža, 2019: 99).

„Čitanje, osim što potiče razvoj dječje mašte, ono pomaže djeci da dožive pun raspon vlastitih osjećaja“ (Civardi i sur., 2015: 9).

Autorica Velički (2013) ističe kako priče koje čitamo djeci unose red u kaos današnjeg suvremenog života. One daruju djetetu stalnost, predvidljivost i red, a uklanjaju neizvjesnost. Priče koje čitamo djeci obogaćuju njihov život lijepim slikama, stvaraju jedno bogatstvo koje će dijete ponijeti sa sobom, a ono će mu pružiti stabilnost i snagu u svim daljnjim životnim putevima kojima će polaziti.

Čudina-Obradović (2003) naglašava da je izuzetno važno čitati djetetu još od najranije dobi. Na taj način dijete se druži s odraslom osobom i slikovnicom, ono uživa u slušanju priče

te stvara, u biti jača emocionalnu vezu s roditeljem ili odgajateljem. Dok čitaju mogu razgovarati, predviđati što će se dogoditi sljedeće, raspravljati o viđenom i pročitanim, itd., a to će dijete potaknuti da se govoreno izražava, da bude aktivni sudionik procesa, a ne samo pasivni promatrač. Zimmermann i Hutchins (2009) ističu da će dijete lako zavoljeti čitanje koje mu predstavlja zabavu, a da će istovremeno bježati od onoga koje mu to nije.

Slikovnica je svojevrsno ogledalo, jer dijete preko slikovnice upoznaje sebe. Možemo također reći da je slikovnica most koji povezuje odgojitelja i dijete, a isto tako roditelja i dijete. Stoga, izuzetno je važno djeci čitati slikovnice, ali u proces čitanja uključiti i dijete. Dijete dok je još malo možda ne razumije ono što mu roditelj ili odgojitelj čitaju, ali se između odraslog i djeteta stvara emocionalna bliskost. Roditelj ili odgojitelj može čitati djetetu, a prilikom čitanja može otkriti dječje interese, strahove, stavove, razmišljanje. Dok se čita najmlađoj djeci za njih je to trenutak koji im pruža osjećaj ugone, stvara se povjerenje i dijete se osjeća sigurno. Iskustvo zajedničkog čitanja pruža djetetu mogućnost da se razvije emocionalno, fizički, ali isto tako da stekne razne socijalne i komunikacijske vještine (Stričević, 2006).¹

Martinović i Stričević (2011) ističu da su „model odrasloga, poticaji odrasloga te dostupnost i količina izloženosti odgovarajućim materijalima za čitanje“ u biti glavni čimbenici koji potiču razvoj rane pismenosti (Martinović i Stričević, 2011: 40)

Kakvu će komunikaciju imati odgojitelj i dijete ovisi o razini socio-emocionalne veze koju su ostvarili, jer je upravo emocionalna veza temelj dobre komunikacije. Veza između odgojitelja i djeteta razvija se svakog danu u mnogobrojnim situacijama i aktivnostima. Djetetu je važno da bude prihvaćeno i uvažavano od strane odgojitelja, a ukoliko je to ostvareno i komunikacija i interakcija između odgojitelja i djeteta bit će na zadovoljavajućem nivou. Bitno je da odgojitelj sluša dijete dok mu govori, da koristi verbalnu i neverbalnu komunikaciju, pokrete, mimike i geste. Važno je da se dijete osjeća slobodno govoriti, da odgojitelja proširuje i nadopunjava dječje iskaze i spoznaju te da s djecom provodi mnogobrojne aktivnosti poput čitanja priča, kraćih ili dužih, ovisno o dobi djeteta, bajki, razgledavanja slikovnica, itd. (Petrović-Sočo, 1997).

Odgojitelj ili roditelj koji odabire slikovnicu za dijete treba voditi računa o kvaliteti slikovnice, jer kako navodi Diklić i sur. (1996: 343) „slikovnica nije samo dragocjena slika, nego i roba, a kao roba podliježe zakonima tržišta“. Stoga, važno je voditi računa o kvaliteti, a za to

¹ Projekt Hrvatskog knjižničarskog društva, Komisije za knjižnične usluge za djecu i mladež *Čitajmo im od najranije dobi*. URL: <http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/130> (2023-07-07)

je potrebno da onaj koji kupuje knjigu za dijete ima „razvijen ukus kupca“ (Diklić i sur., 1996: 343).

2. 2. Važnost poticajnog okruženja

Miljak (1996) ističe da je poticajno okruženje ono koje djetetu omogućuje da uči dok čini, u biti, okruženje u kojem je dijete aktivni sudionik procesa stvaranja i nadograđivanja vlastitog znanja. Milanović, Stričević, Maleš i Sekulić-Majurec (2001) naglašavaju da će poticajna okolina u kojoj dijete boravi biti jedan od glavnih faktora koji će odrediti u kojem smjeru ide cjelokupni djetetov razvoj. Rinaldi (2006) piše da okolina u kojoj dijete boravi treba biti takva da potakne dijete na igru i učenje te na ostvarivanje kvalitetnih interakcija s ljudima iz svog neposrednog okruženja. Također ističe okolinu u kojoj dijete može samostalno istraživati i pristupati rješavanju različitih problema, a pri tome je posebni naglasak stavljen na interese djece. Okolina treba biti takva da odgovara dječjim interesima (Rinaldi, 2006).

Velički i Katarinčić (2011) naglašavaju da odgojitelji trebaju poznavati zakonitosti djetetovog razvoja te shvatiti važnost poštovanja dječjih individualnih karakteristika, tj. različitosti. Prostor u kojem dijete boravi, a odgojitelj ga kreira, treba biti poticajan na način da potiče među djecom i odraslima jezično-komunikacijske interakcije u kojima dijete ima priliku bogatiti rječnik i svoj govorni izraz (Velički i Katarinčić, 2011).

„Jezik se ne poučava, nego se razvija, i to u bogatom govorno-komunikacijskom okruženju. Zbog toga poticajnost govorno-komunikacijskog okruženja predstavlja važan kriterij kvalitete cjelokupnog okruženja vrtića“ (Slunjski, 2008: 46). Slunjski (2008) ističe važnost poticajnog okruženja, koje treba biti raznovrsno, prilagođeno djeci, poticajno i bogato različitim materijalima te obogaćeno različitim poticajima koje će djeci omogućiti interakciju s drugom djecom i odraslim osobama, a prilikom interakcije dijete će pronalaziti različita rješenja za određene probleme s kojima će se susresti. Na taj način dijete bolje razumije sebe, svoje osjećaje, osjećaje drugih te svijet koji ga okružuje. Prilikom interakcije dijete ima priliku za učenje i nadograđivanje znanja, a samo poticajna okolina potaknut će dijete na tu interakciju (Slunjski, 2008). Nadalje, Slunjski (2008) ističe poticajno socijalno okruženje, a to je okruženje u kojem djeca njeguju i razvijaju prijateljske odnose s ljudima iz svoje okoline. U tim odnosima djeca pružaju potporu i pomoć jedni drugima, razgovaraju, pričaju, prepričavaju, komentiraju događaje, slušaju jedni druge, a u tom procesu je i odgojitelj koji treba djetetu pružiti pozitivna povratna informaciju.

Miljak (2009) ističe ukoliko odgojitelj ne pruža djetetu povratnu informaciju te ukoliko je nezainteresiran za dijete, njegove interese i potrebe ono će biti nezadovoljno. Nadalje autorica ističe da je potrebno da odgojno-obrazovna ustanova potiče otvorenost i komunikaciju među sudionicima procesa, a ta otvorenost treba biti primijenjena i u uređenju prostora. Odgojitelj treba stvoriti okolinu koja je fleksibilna i podložna promjena sukladno djetetovim interesima, istovremeno potičući dječju kreativnost i mogućnost izražavanja individualnih želja i potreba. Samo odgojitelj koji vjeruje u dijete te u njegove sposobnosti i mogućnosti može potaknuti dijete da sudjeluje u aktivnostima, a pri tome će imati mogućnosti stvoriti i pozitivno okruženje s toplom socio-emocionalnom klimom unutar skupine, ujedno potičući partnerstvo i suradnju s djecom i među djecom (Miljak, 2009).

2. 3. Slikovnica u aktivnosti

Aktivnosti u vrtiću predstavljaju igru kroz koju dijete uči. Prema Aladrović Slovaček, Zovkić i Ceković (2014) dijete ima prirodnu sklonost prema igri, a ujedno je i njegova prirodna aktivnost. Isto tako i jezik može biti igra, koji navedene autorice ne smatraju samo kao komunikacijsko sredstvo, već on služi i za izražavanje sebe, svojih osjećaja, stavova, želja i razmišljanja. Igra pruža djetetu mogućnost da uđe u svijet odraslih, da s njima komunicira i igra se, a pruža i svojevrsan most prema vršnjacima (Aladrović Slovaček, Zovkić i Ceković, 2014). Slikovnica može biti odličan odabir za provođenje aktivnosti, tj. za igru s djecom.

Kako bi odgojitelj odabrao primjerenu slikovnicu bitno je da se vodi sljedećim kriterijima za odabir slikovnice: „estetski kriterij, kriterij primjerenosti, spoznajni kriterij, etički i pedagoški kriterij, odgojno-obrazovni kriterij i umjetnički doživljaj“ (Višković, 2020: 5). Kriterij estetike ističe da slikovnica svojim dimenzijama treba biti prilagođena dječjim rukama, da tekst treba sadržavati dovoljno velika slova, koja su pisana „u stihu“, a materijal bi trebao biti dovoljno čvrst da se ne može brzo oštetiti (Višković, 2020: 5). Kriterij koji govori o primjerenosti govori nam da slikovnica treba biti prilagođena dobi djeteta i da treba odgovarati dječjim interesima. Treba biti prepuna situacija koje su djetetu već poznate, s kojima se svakodnevno susreće, a također treba govoriti i o predmetima, osobama i pojavama na način da potakne dijete na govoreno izražavanje. Kriterij spoznaje ističe da je slikovnica važna kako bi proširila dječju spoznaju, kako bi naučila dijete nešto više o onome što već zna. Također treba poticati opažanje te zadržavanje pažnje i koncentracije. Kriterij etike i pedagogije govori nam o važnosti osvještavanja onoga što je pozitivno i prihvatljivo u svakodnevnim životnim situacijama, a dijete bi trebalo znati više o tome, a govori nam i o poticanju pozitivnog stava

kod djeteta. Odgojno-obrazovni kriterij govori nam kako je slikovnica važna za poticanje i proširivanje dječjeg rječnika, učenje „o bojama, veličina, skladu“, ali i za učenje „o svijetu oko sebe i o samom sebi“ (Višković, 2020: 5). Posljednji kriterij, ali ne i manje bitan je umjetnički doživljaj slikovnice koji nam govori važnosti da dijete uspostavi odnos između sebe samoga i lika koji se nalazi u slikovnici. Važno je kako slikovnica pozitivno djeluje na dječje emocije, na iskazivanje osjećaja, utječe na dječji stav, ali ujedno razvija kod djeteta i ljubav prema pisanoj riječi, tj. knjizi i čitanju (Martinović i Stričević, 2011, prema Višković, 2020: 5). Odgojitelj treba voditi računa pri odabiru slikovnice koju će koristiti u dječjim aktivnostima, a slikovnica bi trebala zadovoljavati sve prethodno navedene kriterije.

Šišnović (2011) ističe kako je djeci najbliža simbolička igra, a koristeći slikovnicu koja sadrži svakodnevne životne situacije, djeca će iste prepoznati, početi će igru s ulogama koje prepoznaju u slikovnici, a na taj način će bogatiti svoju maštu i razvijati govor ulazeći u razne interakcije. U konačnici, bolje će razumjeti sebe, svoje osjećaje, ali i ljude oko sebe, kao i situacije u kojima se nađu. Autorica nadalje ističe kako s djecom, uz pomoć slikovnice, možemo organizirati aktivnosti u kojima djeca prepričavaju i opisuju slike koje vide. U takvim aktivnostima nije važno da slikovnica ima tekst, a s druge strane takva aktivnost potiče dječji govor. Zapisivanjem onoga što djeca govore možemo stvoriti vlastitu slikovnicu čiji su autori upravo djeca. Ova vrsta aktivnosti prema Šišnović (2011) razvija kod djeteta osjećaj da je ono sposobno stvoriti nešto novo te mu to pruža osjećaj važnosti, što nadalje potiče samopouzdanje.

Jedna od aktivnosti s djecom može biti i čitanje stihova pjesama koje su dio slikovnice. Na taj način dijete će zavoljeti pjesmu, jer će pjesma postati izvor radosti i novih riječi, a samim time i mjesto igre, koje će djetetu pružiti neopisivo mnogo novih mogućnosti da nadogradi svoju igru, ali i da osjeti različite načine doživljavanja pjesme i pisane riječi (Šišnović, 2011).

3. Razvoj govora

Prebeg-Vilke (1991) piše kako suvremene teorije koje se odnose na područje lingvistike potvrđuju da mozak čovjeka posjeduje urođeni mehanizam, tj. generator jezika koji se aktivira onog trenutka kada dijete dosegne određeni stupanj razvoja, a on omogućava djetetu da formira jednostavan gramatički sustav. Navedena autorica ističe kako sva djeca još od najranije dobi izvrsno komuniciraju sa svojom okolinom, a unutar tih interakcija oni uče gramatiku, ali i pravila ponašanja u određenim situacijama. Razvoj govora i jezika kod djeteta složen je fenomen koji nastaje u interakciji određenih elemenata, kao što je lingvistika, društvene i

socijalne interakcije te u konačnici obuhvaća i kognitivni kontekst, tj. kontekst razine spoznaje koju je dijete doseglo (Prebeg-Vilke, 1991).

Dijete se s prvim zvukovima susreće još u majčinoj utrobi, a djetetov sluh se počinje razvijati sredinom trudnoće. „Mogućnost slušanja temeljni je preduvjet usvajanja jezika u prirodnome razdoblju“ (Babić, 2021: 58).

U početku, prije nego što progovori, dijete počinje upotrebljavati vrednote govorenoga jezika (pogled, geste, vokalizaciju). Još s prvim krikom, kada dijete dolazi na svijet, ono izaziva reakciju ljudi oko sebe te na taj način ostvaruje komunikaciju s okolinom. Sukladno tome, jasno je da komuniciramo još i prije nego što progovorimo (Babić, 2021).

Prilikom upisa u školu vidljivo je da određen broj djece ima govorno-jezične poteškoće koje se odnose na „odstupanja u tempu govora, neodgovarajući izgovor glasova, poremećaj tečnosti, agramatičnosti i slično“ (Pavlić, 2017: 4). Iz navedenog proizlazi da je potrebno da djeca imaju dobre govorene uzore i poticajnu okolinu, da borave u dinamičnom okruženju i u stalnoj interakciji s odraslim osobama i vršnjacima, jer samo aktivnim sudjelovanjem djeca mogu razvijati svoj jezik i govor.

Razvoj govora započinje još u prenatalnom razdoblju. Po rođenju započinje faza predverbalne komunikacije, koje traje do prve godine, a nakon prve godine života govorimo o razdoblju verbalnog razvoja. Način na koji će dijete razvijati svoj govor uvelike ovisi o okolini u kojoj odrasta. Razvoj govora je kombinacija nasljeđa i utjecaja okoline u kojoj boravimo. Djetetu je potrebno poticajno okruženje za učenje, ali i za razvoj i usvajanje govora. Odgojitelji, ali i roditelji zaduženi su za stvaranje poticajnog okruženja u kojem će dijete razvijati sve svoje potencijale na najbolji mogući način. Poticajno okruženje podrazumijeva stvaranje okruženja u kojem dijete može samostalno učiti i istraživati, stoga, treba biti dinamično. Odgojitelji i roditelji, dok stvaraju poticajno okruženje trebaju „polaziti od djeteta i njegovih interesa neprestano stimulirajući djetetove potencijale“ (Grbavac, 2019).

„Jezik je dio svih aspekata dječjeg života, njegove egzistencije i izražavanja vlastitih osjećaja i potreba te način povezivanja s drugima“ (Grbavac, 2019: 6). Iz toga proizlazi kako je važno da dijete razvoje sposobnost komuniciranja, jer je komunikacija važan preduvjet za kvalitetan napredak djeteta tijekom daljnjeg života.

Rano djetinjstvo je intenzivno razdoblje u djetetovom životu. Na intenzivan način se razvija govor te je dječji mozak spreman naučiti sva bogatstva koja dolaze uz mogućnost

upotrebe jezika i komunikacije. Naglašeno je da se kod većine djece jezični razvoj odvija sličnim putem (Grbavac, 2019: 6). Stoga, bitno je djetetu od najranije dobi omogućiti da doživi pozitivna iskustva u doticaju s pisanom riječju, knjigom. U ranom djetinjstvu, dok se dijete po prvi puta susreće s književnim odgojem te prilikom razvoja dječjeg govora i sluha bitno je voditi računa o temama koje su prikladne dječjoj dobi i dječjim interesima kako bi se kod djece probudilo zanimanje za „umjetničku riječ“ (Lazzarich, 2016: 287).

Razvoj pismenosti djeteta započinje još u ranom djetinjstvu, „jer se auditivna osjetljivost koja je bitna za razvoj govora i čitanja razvija od prvih dana života“ (Martinović i Stričević, 2011: 40). Nadalje, autori naglašavaju da sposobnosti poput govora, čitanja, pisanja i razumijevanja nisu nepovezane, a kada se radi o procesu usvajanja istih onda se smatra da je to neprekinuti proces, u prijevodu, usvajanje određene sposobnosti ovisi o stupnju razvijenosti prethodne sposobnosti (Martinović i Stričević, 2011).

Odlična pomoć u bogaćenju rječnika može biti slikovnica, jer kako ističe Stričević (2006)² slikovnica pomaže djetetu da razvija govor i bogati rječnik. Samim time dijete će imati razvijene sposobnosti za bolju komunikaciju sa svojom okolinom, tj. razvit će bolje komunikacijske vještine, a one će pridonijeti boljim socijalnim odnosima u daljnjem životu. Slikovnica će kod djeteta potaknuti koncentraciju, bolje pamćenje, razvijat će maštu i kreativnosti, bolje razumijevanje socijalnih odnosa. Kao što smo već istaknuli, slikovnica je jedan od prvih pisanih i oslikanih materijala koje dijete uzima u ruke, u želji da mu se čita, a kako ističe Pavlić (2017: 4), uloga prvih poticaja u životu djeteta je „nezamjenjiva“.

4. Istraživanje

U ožujku 2023. godine provedeno je istraživanje triju najčešćih čitanih slikovnica u pedagoškoj godini 2022./2023. Slikovnice su čitane u dječjem vrtiću *Didi* u predškolskoj skupini gdje je dob djece od 5 do 7 godina. Svi dobiveni rezultati su prikazani u ovome radu.

4. 1. Opis uzorka i načina provedbe istraživanja

Istraživanje slikovnica kao poticaj za razvoj rječnika provedeno je na temelju tri slikovnice.

1. Crvenkapica

Autor: Maria Cecilia Cavallone

² Projekt Hrvatskog knjižničarskog društva, Komisije za knjižnične usluge za djecu i mladež Čitajmo im od najranije dobi. URL: <http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/130> (2023-07-07).

Ilustrator: Chiara Nocentini

2. *Ježeva kućica*

Autor: Branko Ćopić

Ilustrator: Željko Kolarić

3. *Zlatne basne 2: Cvrčak i mrav, Lav i miš, Lisica i roda, Lisica i grožđe*

Autor: nepoznat

Ilustrator: nepoznat

Crvenkapica je kratka priča o djevojčici koja ide u posjet bolesnoj baki pa je za nju pripremila punu košaru slastica da što prije ozdravi. No putem sretne vuka koji je navede da skrene s puta kako bi on prije došao do bake. Vuk prevari baku i crvenkapicu te ih pojede, no na kraju ih spasi lovac. To je najpoznatija i najčitanija slikovnica koju sva djeca vole slušati.

Druga slikovnica je *Ježeva kućica* gdje je glavni lik Ježurka Ježić koji živi u šumi. Priča govori kako je Ježurka bio pozvan na ručak kod lisice te iako mu je bilo lijepo na zabavi, Ježurka se jedva čekao vratiti kući. Nikome nije bilo jasno zašto jež toliko voli svoju kolibu koja je jada i skromna. No jež je svejedno branio svoj dom bez obzira kakav je, ipak je to njegov dom. Priča poručuje djeci da trebaju biti skromni i cijeniti ono što imaju.

Slikovnica *Zlatne Basne 2* sadrži više kratkih priča. Cvrčak i mrav je priča o mravima koji su cijelo ljeto spremali hranu za zimu dok je cvrčak uživao i ljenčario. Kad je došla zima cvrčak je skoro umro od gladi, no spasili su ga mravi koji su ga smjestili u svoj dom te dali mu svoju hranu. Ostatak zime cvrčak im je pjevao i svirao kako bi ih se zahvalio. Lav i miš je priča o novome prijateljstvu koje je nastalo zbog dobrih djela. Miš iz igre probudi lava koji ga ipak odluči pustiti i ne pojesti. No drugog dana lav upadne u mrežu lovaca gdje mu pomogne miš i spasi ga. Od tog dana su postali nerazvojni prijatelji. Iduća priča govori o lisici koja je bila uvjerena da je ona najpametnija i najlukavija na svijetu. Lisica pozove prijateljicu rodu na večeru gdje joj da hranu u plitkim tanjurima znajući da roda ne može iz njih jesti. Shvativši njezinu namjeru, roda uzvratil poziv te na večeri spremi hranu u posude s uskim dubokim grlom. Putem kući lisica je shvatila da ima i pametnijih i lukavijih od nje. U zadnjoj priči se radi o gladnoj lisici koja je šetajući šumom naišla na dva zeca koja je pokušala uloviti i pojesti. Zbog neuspješnog lova, lisica je opazila grožđe na vinovoj lozi. Raznim načina je pokušala doći do

grožđa, no svaki put bih pala na tlo. Na kraju lisica shvati da ne može na lak način doći do grožđa te odustane i ode od grožđa govoreći mu da ga i ne želi. Svaka od ovih priča nosi neku pouku koje su bitne i koje djeca mogu primijeniti.

4. 2. Opis instrumenta istraživanja

Instrument istraživanja je analiza sadržaja slikovnica u programu Scetch Engine.

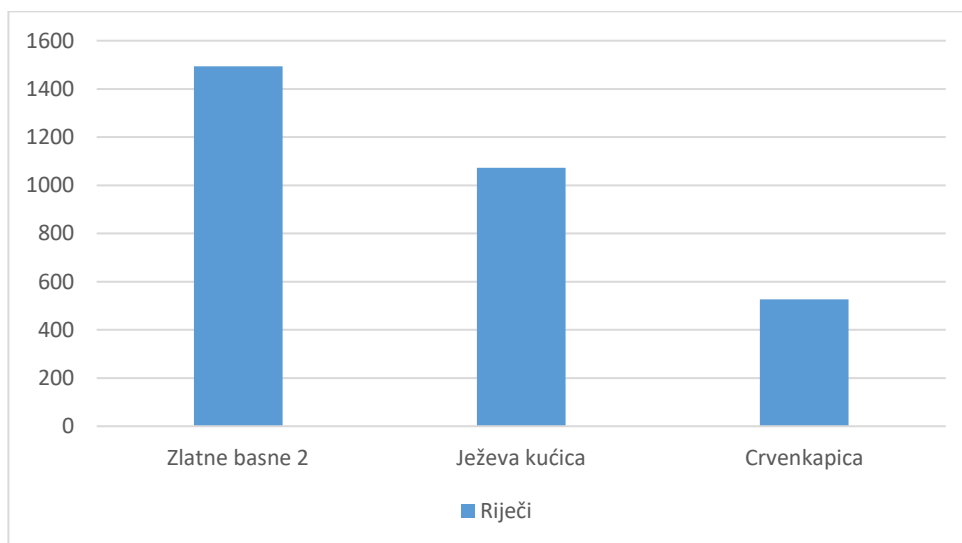
4. 3. Cilj i problemi istraživanja

Problemi istraživanja su sljedeći:

1. Ispitati leksička obilježja triju najčešće čitanih slikovnica u pedagoškoj godini 2022./2023.
2. Ispitati leksičku raznolikost i leksičku gustoću odabranih slikovnica
3. Ispitati razlikuju li se značajno po leksičkim obilježjima odabrane slikovnice.

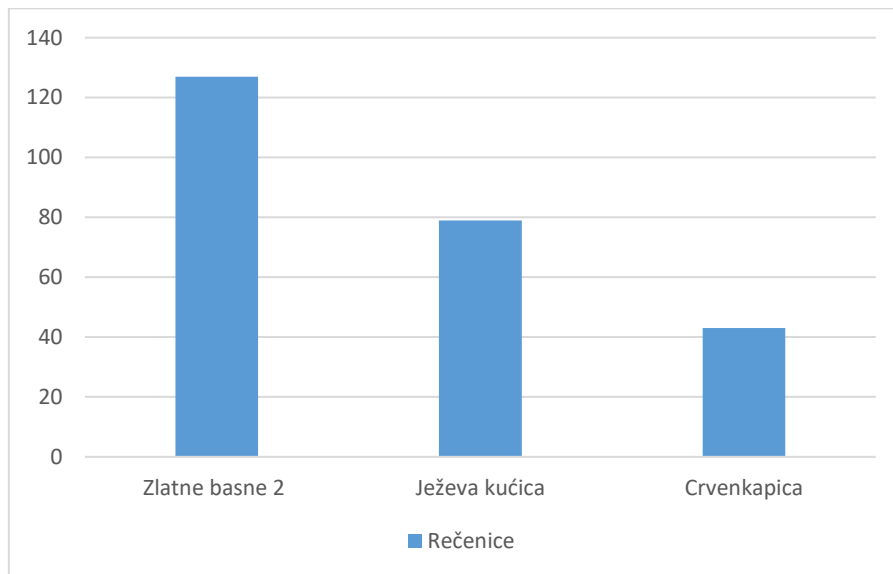
4. 4. Rezultat istraživanja

Analizom je utvrđeno da slikovnica *Zlatne basne 2* sadrži 1494 riječi, dok slikovnica *Crvenkapica* sadrži 527 riječi. Kada usporedimo dobivene rezultate tih slikovnica, možemo zaključiti da je slikovnica *Zlatne basne 2* gotovo trostruko dulja od slikovnice *Crvenkapica*. Slikovnica *Ježeva kućica* sadrži 1073 riječi. Navedeni rezultati su prikazani u sljedećem grafikonu.

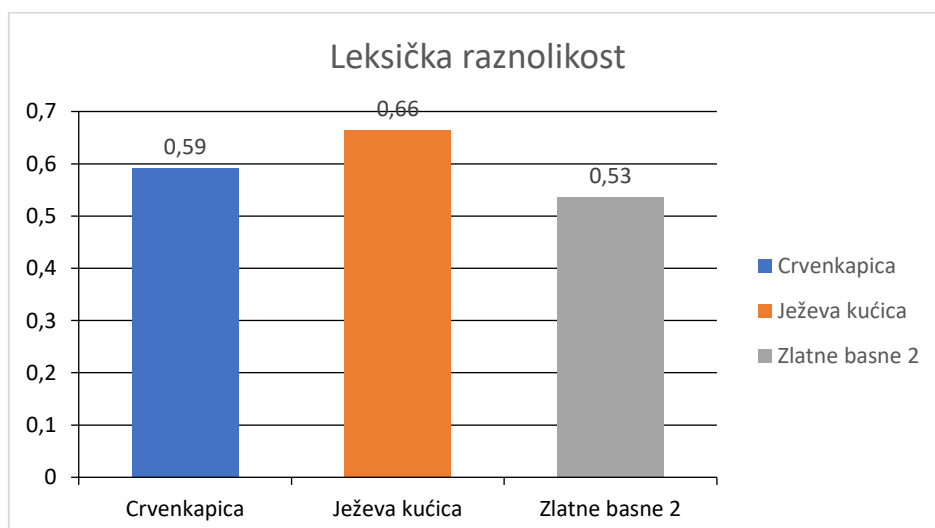
Slika 5. Prikaz broja riječi svih slikovnica.

Osim broja riječi, analizom smo dobili podatke o broju rečenica u slikovnicama. Slikovnica *Zlatne basne* sadrži 127 rečenica te ima najveći broj rečenica u slikovnici od ostalih navedenih slikovnica. Slikovnica *Ježeva kućica* sadrži 79 rečenica, dok slikovnica *Crvenkapica* sadrži najmanji broj, a to je 43 rečenice. Navedeni rezultati su prikazani u sljedećem grafikonu.

Slika 6. Prikaz broja rečenica svih slikovnica.

Drugi cilj je ispitati leksičku raznolikosti. Stoga, dijeljenjem različenica i broja riječi dobili smo podatke o leksičkoj raznolikosti navedenih slikovnica. Istraživanjem smo ustanovili da je slikovnica *Ježeva kućica* leksički najzahtjevnija slikovnica ($r = 0,66$), a potom slikovnica *Crvenkapica* ($r = 0,59$) te na kraju slikovnica *Zlatne basne 2* ($r = 0,53$).

Slika 7. Prikaz leksičke raznolikosti svih slikovnica.

Analizom smo utvrdili leksičku gustoću navedenih slikovnica. Leksička gustoća se izračunava tako da se broj samoznačnih riječi podijeli s brojem pojavnica odnosno s ukupnim brojem riječi. Rezultati pokazuju da sve tri slikovnice imaju približno sličnu gustoću. Vodeće mjesto ima slikovnica *Ježeva kućica*, zatim na drugom mjestu slikovnica *Crvenkapica* i na zadnjem slikovnica *Zlatne basne 2*.

	samoznačnice	pojavnice	leksička gustoća
<i>Zlatne basne 2</i>	800	1494	0,53
<i>Ježeva kućica</i>	712	1073	0,66
<i>Crvenkapica</i>	312	527	0,59

Tablica 1, Prikaz samoznačnica, pojavnica i leksičke gustoće u svim slikovnicama

U tablici 2. prikazano je deset najčešćih riječi za svaku slikovnicu. Iz prikazanih rezultata možemo primijetiti da među prve tri najčešće riječi iz svih triju slikovnica se nalazi riječ *je*. To je pomoćni glagol biti u jednini treće osobe. U slikovnici *Crvenkapica* se pojavljuje 35 puta, u slikovnici *Ježeva kućica* 18 puta te u slikovnici *Zlatne basne 2* 82 puta. Osim glagola *je* možemo vidjeti da se nalaze i glagoli *krenula*, *vidim*, *su*, *reče*. Glagol *krenula* je glagol u prošlom vremenu koji je jedan od najčešćih u slikovnici *Crvenkapica* ($f = 3$). U slikovnici *Ježeva kućica*, uz glagola *je*, najčešći glagol je *vidim* ($f = 5$) koji je u prezentu, dok u slikovnici *Zlatne basne 2* su to glagoli *su* – treća osoba množine prezenta glagola biti ($f = 28$) i *reče* ($f = 4$). Iz tablice možemo vidjeti da se u tri najčešće riječi nalazi i zamjenica *se*. U *Crvenkapici* spominje se 11 puta, u *Ježevoj kućici* 23 puta dok u *Zlatnim basnama 2* 58 puta. Osim glagola i zamjenice, možemo primijetiti da se prijedlog *u* nalazi u svim slikovnicama. Najviše ga ima u slikovnici *Zlatne basne 2* ($f = 30$), potom u *Ježevoj kućici* ($f = 14$), dok se najmanje nalazi u *Crvenkapici* ($f = 9$). Osim tih vrsta riječi, među najčešćima nalaze se i druge imenice, čestice, veznici, zamjenice i prijedlozi.

<i>Crvenkapica</i>	<i>je, se, da, u, joj, vuk, crvenkapica, ne, baka, krenula.</i>
<i>Ježeva kućica</i>	<i>se, je, u, za, ježić, na, jež, lija, to, vidim.</i>
<i>Zlatne basne 2</i>	<i>je, i, se, u, su, na, lisica, da, nije, reče.</i>

Tablica 2. Prikaz deset najčešćih riječi svih slikovnica.

Nakon prikazanih deset najčešćih riječi, u tablici 3 prikazano je deset najčešćih imenica iz slikovnica. Usporedimo li imenice u slikovnicama, vidljivo je da se u slikovnicama *Crvenkapica* i *Ježeva kućica* nalaze opće imenice, dok u slikovnici *Zlatne basne 2* možemo osim općih vidjeti i zbirne imenica. U slikovnici *Crvenkapica* najčešća imenica je *Crvenkapica* (f = 13). Imenica *vuk* (f = 8) je druga najčešća imenica u slikovnici *Crvenkapica*. Istu tu imenicu možemo pronaći u slikovnici *Ježeva kućica* (f = 6). Osim imenice *Crvenkapica*, možemo vidjeti i imenice *baka* (f = 12), *djevojčica* (f = 5), *lovac* (f = 4), *kolač* (f = 3), *kuća* (f = 3) i *krevet* (f = 3). U slikovnici *Ježeva kućica* devet najčešćih imenice se nalaze u nominativu, a to su *ježić* (f = 10), *jež* (f = 10), *lija* (f = 8), *ježurka* (f = 7), *vuk* (f = 6), *ručak* (f = 5), *dom* (f = 5), *svinja* (f = 5), *medo* (f = 5), *kuća* (f = 3). U slikovnici *Zlatne basne 2* najčešća imenica je *lisica* (f = 23), a zatim imenice *lav* (f = 15), *roda* (f = 11), *cvrčak* (f = 10), *miš* (f = 8), *mravi* (f = 7), *zečiči* (f = 4), *dan* (f = 5), *hrana* (f = 4), *jazavac* (f = 4).

<i>Crvenkapica</i>	<i>crvenkapica, vuk, baka, djevojčica, lovac, kuća, kolač, krevet, staza, cvijeće.</i>
<i>Ježeva kućica</i>	<i>ježić, jež, lija, ježurka, vuk, ručak, dom, svinja, medo, kuća.</i>
<i>Zlatne basne 2</i>	<i>lisica, lav, roda, cvrčak, miš, mravi, dan, zečiči, hrana, jazavac.</i>

Tablica 3. Prikaz deset najčešćih imenica unutar slikovnica.

Iz istraživanja smo izdvojili deset najčešćih glagola. U tablici 4. može se vidjeti kako se glagol *biti* nalazi u svim slikovnicama. U slikovnici *Crvenkapica* najčešći oblici glagola *biti* su *je* (f = 35), *su* (f = 4), *bila* (f = 3), *bi* (f = 2), dok u slikovnici *Ježeva kućica* su to glagoli *je* (f = 18) *bi* (f = 3), a u slikovnici *Zlatne basne 2* su *je* (f = 82), *su* (f = 28), *bi* (f = 10), *bila* (f = 8). U slikovnici *Crvenkapica* osim već navedenih glagola, u deset najčešćih spadaju *krenula* (f = 3), *neću* (f = 3), *pojede* (f = 2), *rekao* (f = 2), *ubрати* (f = 2), *idem* (f = 2), *osjeća* (f = 2), *nosim* (f = 1), *izašla* (f = 1). U slikovnici *Ježeva kućica* su to *vidim* (f = 5), *poći* (f = 4), *jure* (f = 3), *volim* (f = 3), *diže* (f = 3), *požuri* (f = 3), *čuva* (f = 2), *luta* (f = 2), *daje* (f = 2); a u slikovnici *Zlatne basne 2* su *reče* (f = 4), *uhvatiti* (f = 3), *pojести* (f = 3), *raditi* (f = 3), *pomisli* (f = 3), *bježite* (f = 2), *popeti* (f = 2), *pozove* (f = 2), *pripremila* (f = 2). Usporedimo li dobivene podatke, možemo zaključiti da u svim slikovnicama je najzastupljeniji glagol *biti*, a najviše ga ima u slikovnici *Ježeva kućica* (f = 128).

<i>Crvenkapica</i>	<i>glagol biti, krenula, neću, pojede, rekao, ubrati, idem, osjeća, nosim, izašla.</i>
<i>Ježeva kućica</i>	<i>glagol biti, vidim, poći, jure, volim, diže, požuri, čuva, luta, daje.</i>
<i>Zlatne basne 2</i>	<i>glagol biti, reče, uhvatiti, pojesti, raditi, pomisli, bježite, popeti, pozove, pripremila.</i>

Tablica 4. Prikaz deset najčešćih glagola unutar slikovnica.

U tablici 5. prikazano je deset najčešćih pridjeva u slikovnicama. U slikovnici *Crvenkapica* to su *bakin* (f = 2), *velike* (f = 2), *opasna* (f = 1), *crvenog* (f = 1), *vučju* (f = 1), *oprezna* (f = 1), *otvorena* (f = 1), *pametna* (f = 1), *kamenoj* (f = 1), *lijepa* (f = 1), dok u slikovnici *Ježeva kućica* su to *divlja* (f = 4), *draga* (f = 3), *rođeno* (f = 2), *skromni* (f = 2), *brzo* (f = 2), *gluha* (f = 2), *ratni* (f = 2), *rodni* (f = 2), *dobar* (f = 2), *medeno* (f = 1), a u slikovnici *Zlatne basne 2* to su *gladna* (f = 4), *maleni* (f = 3), *nespretnoj* (f = 2), *lak* (f = 2), *lijepo* (f = 2), *malim* (f = 2), *umorna* (f = 2), *divan* (f = 2), *draga* (f = 1), *naivna* (f = 1). Kada pogledamo dobivene rezultate, možemo vidjeti da je broj pridjeva u slikovnicama približno sličan. Osim toga, možemo zaključiti da slikovnice sadrže najmanje pridjeva, odnosno da je veći broj imenica i glagola.

<i>Crvenkapica</i>	<i>bakin, velike, opasna, crvenog, vučju, oprezna, otvorena, pametna, kamenoj, lijepa.</i>
<i>Ježeva kućica</i>	<i>divlja, draga, rođeno, skromni, brzo, gluha, ratni, rodni, dobar, medeno.</i>
<i>Zlatne basne 2</i>	<i>gladna, maleni, nespretnoj, lak, lijepo, malim, umorna, divan, draga, naivna.</i>

Tablica 5. Prikaz deset najčešćih pridjeva unutar slikovnica.

ZAKLJUČAK

U teorijskom dijelu rada zaključili smo kako je upotreba slikovnice u procesu odgoja i obrazovanja izvrstan način poticanja dječjeg razvoja u smislu poticanja govora i komunikacije, razvoja spoznaje, socijalnih interakcija i razvoja emocionalnosti. Potvrđeno je da upotreba slikovnica potiče razvoj pismenosti kod djeteta, proširuje i obogaćuje rječnik te potiče govor. U istraživačkom dijelu rada provedenim istraživanjem ispitali smo leksička obilježja triju najčešće čitanih slikovnica, leksičku raznolikost i gustoću te smo ispitali razlikuju li se značajno po leksičkim obilježjima odabrane slikovnice. Iz provedenog istraživanja možemo zaključiti da slikovnica *Zlatne basne* sadrži gotovo trostruko više riječi od slikovnice *Crvenkapica* te skoro dvostruko više od *Ježeve kućice*. Osim duljine slikovnice, možemo zaključiti da je slikovnica *Ježeva kućica* leksički najzahtjevnija dok leksička gustoća kod svih slikovnica je približno slična. Analizom smo utvrdili deset najčešćih riječi u svakoj slikovnici kao i deset najčešćih pridjeva, glagola i imenica iz navedenih slikovnica te smo sve podatke prikazali u tablicama. Sve navedeno upućuje na potrebu jezične analize slikovnica koje se čitaju djeci te je leksičku raznolikost potrebno birati u skladu s dječjom dobi kako bi djeca razumjela što im se čita, bogatila rječnik i znanje o svijetu, razvijala maštu, ali i zavoljela čitanje.

LITERATURA

- Aladrović Slovaček, K., Zovkić, N. i Cekovic, A. (2014). Language Games in Early School Age as a Precondition for the Development of Good Communicative Skills. *Croatian Journal of Education*, 16 (Sp.Ed.1), 11-23. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/117844>. Pristupljeno: 8. kolovoza 2023.
- Babić, I. (2021). Uzvici u dječjem govoru i dječjoj književnosti. *MAGISTRA IADERTINA*, 15(2), 57-88. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/258694>. Pristupljeno: 8. kolovoza 2023.
- Civardi, A., Dunbar, J., Petty, K., Somerville, L. (2006). Čarobne svjetiljke. Priče koje čitate svojem djetetu kako bi potaknuli mir, povjerenje i kreativnost. Planetopija.
- Civardi, A., Dunbar, J., Petty, K., Somerville, I. (2015). Čarobne svjetiljke: priče koje čitate svojem djetetu kako bi potaknuli mir, povjerenje i kreativnost. Zagreb: Planetopija.
- Crnković, M., Težak, D. (2002). *Povijest hrvatske dječje književnosti od početka do 1955. godine*. Zagreb: Znanje.
- Čačko, P. (2000). Slikovnica, njezina definicija i funkcije. U: Javor, R. (2000) Kakva je knjiga slikovnica. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, str. 12-17.
- Čudina-Obradović, M. (2003). *Igrom do čitanja: Igre i aktivnosti za razvijanje vještina čitanja*. Zagreb: Školska knjiga.
- Diklić, Z., Težak, D., Zalar, I. (1996). Slikovnica. U Primjeri iz dječje književnosti, str. 343-348. Zagreb: Divič.
- Grbavac, M. (2019). „Književnoumjetnički tekst kao poticaj leksičkom razvoju djece predškolske dobi“, *diplomski rad*, Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet, Zagreb. https://r.search.yahoo.com/_ylt=A0geKLzV3eVhtOQA5QJXNyoA;_ylu=Y29sbwNiZjEEcG9zAzEEdnRpZAMEc2VjA3Ny/RV=2/RE=1642483285/RO=10/RU=https%3a%2f%2frepozitorij.ufzg.unizg.hr%2fislandora%2fobject%2fufzg%3a1508%2fdatastream%2fPDF%2fdownload/RK=2/RS=ApA_xGQURGQhGPwtf_HLFE6p2x0-
- Hameršak, M., Zima, D. (2015). *Uvod u dječju književnost*. Zagreb: Leykam international.
- Hameršak, M. (2001). Štefka Batinić, Berislav Majhut, Od slikovnjaka do Vragobe, hrvatske slikovnice do 1945., Hrvatski školski muzej, Zagreb 2001., 96 str.. *Narodna umjetnost*, 38 (2), 183-184. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/33279>. Pristupljeno: 8. kolovoza 2023.
- Hlevnjak, B. (2000). Slikovnica, njezina definicija i funkcija. U: Javor, R. (2000) Kakva je knjiga slikovnica. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
- Javor, R. (1997). Dječja knjiga u Hrvatskoj danas: teme i problemi: zbornik. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.

- Kos-Paliska, V. (1997). Likovni govor slikovnice. U: Javor, R. (1997) Dječja knjiga u Hrvatskoj danas. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, str. 88-93.
- Kuvač Kraljević, J. (2015). *Priručnik za prepoznavanje i obrazovanje djece s jezičnim teškoćama*. Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Lazzarich, M. (2016). Zaigran ulazak u svijet poezije. *Libri & Liberi*, 5(1), 239-294. <https://hrcak.srce.hr/file/257544> Pristupljeno: 8. kolovoza 2023.
- Ljubešić, M.; Cepanec, M.; Ivšac Pavliša, J.; Šimleša, S. (2009). Predjezična i rana jezična komunikacija: obilježja prijelaznog stadija u djece s perinatalnim oštećenjem mozga. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 45 (1), 15-29, <https://hrcak.srce.hr/45632>. Pristupljeno: 8. kolovoza 2023.
- Majhut, B. (2013). Počeci hrvatske slikovnice. *Dijete, vrtić, obitelj: časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, (71: str. 20-22).
- Majhut, B. (2014). Kako se kroz mala vrata uspjelo progurati ideju priličnih dimenzija. Prikaz knjige: Izlet u muzej na mala vrata : prema teoriji slikovnice. *Anali za povijest odgoja*, 13 (13), 170-172. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/148431>. Pristupljeno: 10. kolovoza 2023.
- Marchini, T. (2011) 9 Factors That Make A Picture Book Successful. Dostupno na <https://tracymarchini.com/2011/02/14/9-factors-that-make-a-picture-booksuccessful/> Pristupljeno: 10. kolovoza 2023.
- Martinović, I. i Stričević, I. (2011). Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu. *Libellarium*, 4 (1), 39-63. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/92392>. Pristupljeno: 10. kolovoza 2023.
- Milanović, M., Stričević, I., Maleš, D. i Sekulić-Majurec, A. (2001). *Skrb za dijete i poticanje ranog razvoja djeteta u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Targa.
- Miljak, A. (1996). *Humanistički pristup teoriji i praksi predškolskog odgoja*. Persona: Zagreb.
- Miljak, A. (2009). *Življenje djece u vrtiću: novi pristup u shvaćanju, istraživanju i organiziranju odgojno-obrazovnog procesa u dječjem vrtiću*. Zagreb: SM naklada d.o.o.
- Nimčević, I. (2021). Slikovnica – prvi djetetov prozor u svijet, *završni rad*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula. file:///C:/Users/mirko/Desktop/ZAVR%C5%A0NI%20KRAJPL/završni_rad_-_ira_nimcevic.pdf
- Pavlić, I. (2017). Pjesnička slika i ritam kao poticaji govornom i jezičnom razvoju djeteta predškolske dobi, *završni rad*, Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet, Zagreb. <https://repositorij.ufzg.unizg.hr/islandora/object/ufzg:375/datastream/PDF/download>

- Pergar, M., Karadža, S. (2019). Zajedno rastemo – Kompetencije djeteta za cjeloživotno učenje – zbornik radova: *Važnost čitanja u predškolsko doba*.
- Petrović-Sočo, B. (1997). *Dijete, odgajatelj i slikovnica: akcijsko istraživanje*. Zagreb: Alinea.
- Posokhova, I. (2010). 200 logopedskih: učimo govoriti, razumjeti i misliti. Zagreb: Planet Zoe
- Prebeg-Vilke, M. (1991). *Vaše dijete i jezik : materinski, drugi i strani jezik*. Zagreb: Školska knjiga.
- Projekt Hrvatskog knjižničarskog društva, Komisije za knjižnične usluge za djecu i mladež *Čitajmo im od najranije dobi*. URL: <http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/130>.
Pristupljeno: 7. srpnja 2023.
- Rinaldi, C. (2006). *In Dialogue with Reggio Emilia (Listening, researching and learning)*. London, New York: Routledge.
- Sizova, O. (2010). Šest koraka u razvoju govora: program rada na razvoju govora i psihičkih funkcija uz pomoć logopedskih bajki. Velika Gorica: Planet Zoe.
- Slunjski, E. (2008). *Dječji vrtić: zajednica koja uči: mjesto dijaloga, suradnje, i zajedničkog učenja*. Zagreb: Spektar Media.
- Šišnović, I. (2011). Odgojno-obrazovna vrijednost slikovnice. *Dijete, vrtić, obitelj*, 17 (66), 8-9. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/124183>. Pristupljeno: 15. kolovoza 2023.
- Tromba, T. (2021). Motiv ljubavi u pjesmama za djecu, *završni rad*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula. Preuzeto s <https://zir.nsk.hr/islandora/object/unipu%3A6330/datastream/PDF/view>
- Velički, V. (2013). *Pričanje priča – stvaranje priča, Povratak izgubljenomu govoru*, Zagreb: Alfa.
- Velički, V. i Katrainčić, I. (2011). *Stihovi u pokretu*. Zagreb: Alfa d.d
- Višković, D. K. (2020). Odgojna funkcija slikovnice i njezina primjena u vrtiću i obitelji, *završni rad*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula. <file:///C:/Users/mirko/Desktop/ZAVR%C5%A0NI%20KRAJPL/06.11.2020.pdf>
- Zalar, D., Kovač-Prugovečki, S., Zalar, Z. (2009). *Slikovnica i dijete: kritička i metodička bilježnica 2*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Zimmermann, S., Hutchins, C. (2009). *Sedam ključeva čitanja s razumijevanjem: Kako pomoći djetetu da čitaju i razumiju pročitano*. Buševac: Ostvarenje.

Izjava o samostalnoj izradi rada

Izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat mogega rada, te da se u njegovoj izradi nisam koristila drugim izvorima osim onima koji su u njemu navedeni.

Matea Krajpl